

TUOREIDEN YLIOPIILAIDEN JA AIEMMIN YLIOPIILAIKSI TULLEIDEN VALMIUDET LIIKUNNAN AINEENOPETTAJAN VALINTAKOKEESSA

TEPPO KALAJA

Yhteyshenkilö: Teppo Kalaja, Liikuntatieteiden laitos, PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto.
Puh: 014-260 2125, sähköposti: teppo.kalaja@sport.jyu.fi

TIIVISTELMÄ

Kalaja T. 2009. Tuoreiden ylioppilaiden ja aiemmin ylioppilaksi tulleiden valmiudet liikunnan aineenopettajan valintakokeessa. Liikunta & Tiede 46 (6), 48–53.

■ Liikunnan aineenopettajakoulutukseen on viimeisten vuosien aikana hyväksytty tuoreita ylioppilaita 23–34 %, mikä on huomattavasti vähemmän kuin opetusministeriön asettama 55 % tavoite. Aiempien tutkimusten mukaan tuoreet ylioppilaat ovat menestyneet valintakokeessa vanhempia ylioppilaita heikommin, vaikka opiskelijavalinnan ensimmäisessä vaiheessa (koulu- ja ylioppilastutkintoarvosanat) heidän pistemääränsä ovat korkeammat. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Opetusministeriön asettaman tuoreiden ylioppilaiden määrällisen tavoitteen saavuttamisen vaikutuksia valintakoeosioissa (liikuntataitotestit kahdeksassa eri lajissa, opetusnäyte, kirjallinen koe) menestymiseen luomalla kaksi vertailuryhmää vuoden 2004 liikunnan aineenopettajakoulutuksen hakijoista. Näiden kahden toisistaan riippumattoman ryhmän valintakoe pistemäärien keskiarvoja vertailtiin Mann-Whitney U-testin avulla. Tulosten mukaan vanhemmat miesylioppilaat menestyivät tilastollisesti merkitsevästi paremmin uinnissa ja yhteispistemäärässä. Vanhemmat naisylioppilaat saivat parempia pisteitä vapaavoimistelussa, opetustuokiossa ja yhteispistemäärässä. Tuoreilla ylioppilailta oli naisilla kolmessa ja miehillä neljässä valintakoeosiossa paremmat pisteet, vaikka tilastollisesti erot eivät olleetkaan merkitsevät miesten perusliikuntaa lukuun ottamatta. Näyttää siltä että liikunta- ja opetustaitojen osalta tuoreiden ylioppilaiden taitotaso ei olennaisesti poikkea vanhempien ylioppilaiden taitotasosta, toisin sanoen myös tuoreet ylioppilaat hallitsevat eri lajien ja didaktiikan perusteet, eikä OPM:n tavoitteen täyttäminen siten heikentäisi opiskelija-ainesta.

Asiasanat: ylioppilas, opiskelijavalinta, valintakokeet, yliopistot, liikuntakasvatus, aineenopettajakoulutus.

ABSTRACT

Kalaja T. 2009. The readiness of new and older high school graduates in the PETE program entrance examinations. Liikunta & Tiede 46 (6), 48–53.

■ In recent years less than 20 % of freshmen are new high school graduates in Finnish Physical Education Teacher Education (PETE) program. This is far less than the objective set by the Ministry of Education (ME) of Finland, which requires that 55 % of freshmen be new high school graduates. The status of the new graduates in student selection is therefore viewed strictly. In a recent study of PETE applicants the new graduates succeeded worse on the entrance tests, even though they had higher points on the initial entry score (based on the high school and matriculation grades). The aim of this study was to analyze the differences between the entrance examination scores of a previous student cohort on the basis that the objectives of ME had been followed. The means of the PETE entrance examination tests of the current (completed high school in their year of applying for the course) and the older graduate groups for the 2004 intake were compared by the Mann-Whitney U-test. The results show that the older male graduates were significantly better in the swimming test and for the total entrance score. The older female graduates scored significantly higher in the women's gymnastics, in the micro-teaching and for the total score. The current graduates, however, had higher means in three test items in the case of females, and in four items in males. The differences between current graduate and the older applicant groups were relatively small. It seems that adhering to the objective of the ME by replacing older high school graduates with the current ones would not have a dramatic effect on the performance in the PE studies of the students accepted for the PETE program.

Keywords: student selection, entrance examination, physical education

JOHDANTO

Opiskelijan valinta yliopistoihin ja korkeakouluihin on tärkeä tehtävä niin hakijan itsensä kannalta kuin kansantaloudellisesti. Suuresta hakijajoukosta valitaan ne, jotka ominaisuuksiensa puolesta sopivat parhaiten koulutukseen ja sen jälkeisiin työpaikkoihin. Opiskelijavalinnalla varmistetaan koulutukseen hyväksyttävien riittävä lähtötaso, mikä on edellytys opintojen suositusaikataulussa pysymiseksi ja resurssien säästämiseksi (Ahola & Kokko 2001; Honkimäki 2006; Štálec ym. 1999). Tämä asettaa valintamenettelylle ja erityisesti valintakokeelle ja sen eri osioille monenlaisia vaatimuksia.

Kun Suomessa korkeakouluopinnot kestävät huomattavan pitkään, on kannettu huolta siitä, että vastavalmistuneet ovat työuraansa aloittaessaan liian vanhoja menestymään eurooppalaisessa työmarkkina-tilpailussa. Yhtenä tämän hetken tärkeimpänä vaatimuksena onkin saada nuoret aiempaa varhaisemmin opiskelemaan (Hallituksen strategia-asiakirja 2007, 71) ja siten myös nuorempina aktiivisiksi työntekijöiksi ja veronmaksajiksi. Tällä on suuri vaikutus korkeasti koulutettujen työntekijöiden määrän lisääntymiseen Suomessa (Opetusministeriö 2003, 36). Kuluvan vuosikymmenen aikana on tuoreiden ylioppilaiden asemaan kiinnitetty yhä enemmän huomiota. Tämän seurauksena Suomen yliopistot ovat sitoutuneet opetusministeriön tulossopimukseen, jonka yhtenä tavoitteena oli, että vuoden 2008 opiskelijavalinnoissa koulutukseen hyväksytyistä vähintään 55 prosenttia tulisi olla tuoreita ylioppilaita. Tuoreeksi ylioppilaaksi on määriteltä samana keväänä tai edellisen syksyn ylioppilaat.

Kun valintakokeissa tentittävän kirjallisuuden määrä on suuri ja taso on vaativa, ovat erityisesti saman kevään ylioppilaat vanhoja ylioppilaita huonommassa asemassa (Häkkinen 2004, 52; Sajavaara ym. 2002, 110). Harva hakija ehtii tai jaksaa ylioppilaskirjoitusten rinnalla samana keväänä valmistautua riittävästi laajoihin pääsykokeisiin. He saattavat olla tässä vaiheessa epävarmoja uravalinnastaan. (Sajavaara ym. 2002, 116, 129.) Valintakokeet pidetään myös yleensä jo alkukesästä, jolloin valmistautumisaika ylioppilaskirjoitusten jälkeen jää hyvin lyhyeksi.

Tuoreen ylioppilaan on ollut vaikeaa saavuttaa haluttu opiskelupaikka ensimmäisellä yrityksellä. Vuosittain noin 35 000 tuoreesta ylioppilaasta noin 75 % hakee opiskelupaikkaa ylioppilaaksitulo-vuonna, mutta vain reilu kolmasosa pääsee jatkamaan koulutustaan välittömästi lukion jälkeen. Tilastokeskuksen (2008) mukaan vuonna 2006 vain kymmenen prosenttia 19-vuotiaista oli yliopistollisessa peruskoulutuksessa, mikä on kaukana opetusministeriön asettamasta tavoitteesta. Yliopistokoulutuksen aloittaneiden keski-ikä on noin 21 vuotta, joten monella hakijalla on edessään väluvuosi. Opettajankoulutukseen ei saman vuoden ylioppilaalla ole ollut juurikaan mahdollisuuksia päästä (Räihä & Nikkola 2006), ja samansuuntainen on ollut tilanne myös suosituimmissa taito- ja taideaineissa. Vuonna 2003 teatterikorkeakoulussa uusista ylioppilaista koulutukseen hyväksyttiin hyväksyttiin 12,7 %. Taideteollisessa korkeakoulussa heidän osuutensa on vaihdellut 2000-luvun alkuvuosien aikana kahdesta viiteen prosenttiin. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteiden opiskelijoista uusien osuus on noin 5 %. (K. Suomalainen, henkilökohtainen tiedonanto 26.4.2005; H. Ylönen, henkilökohtainen tiedonanto 28.4.2005; E. Kosonen, henkilökohtainen tiedonanto 29.4.2005; HAREK 2003.) Liikuntatieteissä saman kevään ylioppilaiden osuus koulutukseen hyväksytyistä oli 2000-luvun alussa noin 6 % (Kalaja & Hirvensalo 2006), mutta vuosikymmenen puolivälissä heidän määränsä oli noussut jo lähes viidennekseen, johtuen muun muassa tuoreiden ylioppilaiden lisääntyneestä hakijamäärästä ja muutoksista esivalinnan lisäpisteiden myöntämisessä (Mäkelä ym. 2008, 43, 59). Liikunnan aineenopettajakoulutukseen hyväksytyistä kolmena viime vuotena tuoreita ylioppilaita on 23–34 %, mikä on edelleen huomattavasti vähemmän kuin opetusministeriön asettama 55 % tavoite.

Hakijoiden sijoittuminen toivomalleen alalle tapahtuu keskimäärin

kahden vuoden kuluttua ylioppilastutkinnon suorittamisesta, yleensä vasta toisella hakukerralla (Sajavaara ym. 2002, 128; Mielityinen & Moitus 2002, 91–92). Merkittävä osa ylioppilaaksi tulon ja opiskelun aloittamisen välisen ajan pitkittymisestä selittyy nuorten hakutoiveiden ja tarjolla olevien opiskelumahdollisuuksien välisestä ristiriidasta sekä nuorten halusta syystä tai toisesta viettää väluvuosia ja miettiä omaa uravalintaansa (Opetusministeriö 2003, 11). Monesti hakijat käyvät ensimmäisenä hakuvuotenaan vain kokeilemassa onneaan ja tutustumassa ympäristöön, mutta seuraavalla kerralla he ovat jo valmistautuneet kunnolla (Rantanen 2004, 37). Esimerkiksi liikuntatieteissä uudelleen valintakokeeseen osallistuminen parantaa valintakomenestystä merkittävästi. Peräkkäisinä vuosina valintakokeisiin osallistuneiden hakijoiden yhteispistemäärissä oli suuri ero sekä miehillä että naisilla. (Virtanen & Vuolijoki 2004, 44–46.)

Väluvuosien pitäminen ei tällä hetkellä ole valtiohallinnon kannalta suositeltava asia, koska niiden katsotaan käyvän nuorille itselleen kalliiksi, ja lisäksi yhteiskunta menettää näin ollen ammattitaitoista työpanosta. Monen nuoren mielestä väluvuoden pitäminen ei ollut hukkaan heitettyä aikaa, vaan se selkeytti uravalintaa (Sajavaara ym. 2002, 96–97; Ahola 2004, 18). Väluvuodet eivät myöskään välttämättä ole passiivista odottelua, vaan lisäävät tehokkaasti opiskeluväluvuosia (Kosonen 1999, 2005) ja vahvistavat nuorten persoonallisuutta sekä muita voimavaroja, joita he tarvitsevat voidakseen suoriutua tehokkaasti jatko-opinnoista ja niiden vaatimasta itsenäisestä elämästä (Hämäläinen 1988, 1992). Väluvuoden tarpeellisuutta ei kuitenkaan perustella pääsykokeisiin valmistautumisella. Hakijakyselyn mukaan tuoreet vuoden 2002 ylioppilaat eivät kokeneet valmistautumisaikaansa merkittävästi vähäisemmäksi kuin vuoden 2001 ylioppilaat. Oleellista on, että enemmistö piti omaa valmistautumistaan valintakokeisiin riittämättömänä – edellisistä 67 ja jälkimmäisistä 60 prosenttia. (Ahola 2004, 19.)

Liikunnan aineenopettajakoulutuksen opiskelijavalinnoista tehdyssä tutkimuksessa saman kevään ylioppilaat olivat lähtötasoltaan merkittävästi heikompia kuin vanhemmat ylioppilaat. Kaikissa eri valintakoeosioissa tuoreet ylioppilaat saivat tilastollisesti merkitsevästi matalampia pisteitä kuin vanhemmat ylioppilaat, valintakokeiden yhteispistemäärässä (max. 260) ero vanhempien hyväksi oli 20 pistettä. (Kalaja 2007.)

Erityisesti liikuntalajitaidoissa hyvän lähtötason uskotaan olevan edellytys koulutettavuudelle ja menestymiselle työelämän muuttuvassa kentässä (Silvennoinen ym. 1991; Štálec ym. 1999). Vaikka nuoren ylioppilaan uravalinta olisikin selkeytynyt ja motivaatio alalle pyrkimiseen huipussaan, herää kysymys, onko tuore ylioppilas koulutettavuudeltaan, tässä tapauksessa liikunnallisilta ja pedagogisilta taidoiltaan, riittävän ”hyvä” aloittamaan opinnot heti lukion loppumisen jälkeen.

TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -ONGELMA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää miten uusien ylioppilaiden määrän kasvattaminen opetusministeriön esittämän 55 %:n tavoitteen mukaisesti vaikuttaisi koulutukseen hyväksyttävien hakijoiden joukon valintakoeosioilla mitattaviin opiskeluväluvuosiin. Tutkimusongelmana oli, millainen olisi tuoreiden ylioppilaiden ryhmä valintakokeissa mitattujen liikunta- ja opetustaitojen perusteella.

TUTKIMUSAINESTO JA -MENETELMÄT

Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnan liikunnanopettajakoulutuksen opiskelijavalinta toteutetaan kaksivaiheisena. Valintamenettelyn ensimmäinen vaihe valikoi parhaat hakijat valinnan toiseen vaiheeseen aiemman koulu- ja ylioppilastutkintomenestyksen sekä

mahdollisten aiempien yliopisto-opintojen pohjalta. Toisen vaiheen opiskelijavalinnassa ovat painottuneet jo pitkään hyvät lajitaidot, menestyminen kirjallisissa kokeissa ja pedagogisten taitojen osoittaminen opetustuokiassa. Painotukset ja lajisisällöt ovat vaihdelleet hieman vuosittain, mutta pääsääntöisesti nykyisenlaisilla pääsykokeilla on jo pitkä historia. Naisilla ja miehillä, ruotsinkielisillä sekä liikuntavammaisilla on omat kiintiönsä liikunnanopettajien koulutuksessa.

Opetusministeriön asettaman tuoreiden ylioppilaiden määrällisen tavoitteen saavuttamisen vaikutuksia liikunnan aineenopettajakoulutuksen valintakoeosioissa menestymiseen (liikuntataitotestit kahdeksassa eri lajissa, opetusnäyte, kirjallinen koe) tarkasteltiin luomalla kaksi vertailuryhmää vuoden 2004 hakijoista (n = 824). Ryhmät muodostettiin niistä koulutukseen hyväksytyistä vanhoista ylioppilasta (n = 8/miehet, n = 9/naiset), jotka olisivat karsiutuneet, mikäli tuoreille ylioppilaille olisi asetettu 50%:n kiintiö. Vastaavasti toisen vertailuryhmän muodostivat ne tuoreet ylioppilaat (n = 8/miehet, n = 9/naiset), jotka olisivat tulleet hyväksytyiksi edellä mainitun kiintiöinnin ansiosta, syrjäyttäen toiseen koeryhmään kuuluvat vanhat ylioppilaat. Näiden kahden toisistaan riippumattoman ryhmän valintakoe pistemäärien järjestysjälukujen keskimääräisiä eroja vertailtiin Mann-Whitneyn U-testin avulla. Lisäksi tarkasteltiin ryhmien välisen erojen käytännön suuruutta käyttämällä Cohenin efektiin koko -testiä. Cohenin (1988, 24) mukaan mitä suurempi on d:n arvo, sitä suurempi on poikkeaman aste, jossa tutkittava ilmiö esiintyy. Efektin vaikutus on pieni, kun d = 0.2; keskimääräinen, kun d = 0.5 ja suuri, kun d = 0.8.

TULOKSET

Liikunnanopettajakoulutukseen hakeutuminen on ollut viime vuosikymmeninä Suomessa erittäin suosittua. Vuonna 2004 liikunnanopettajakoulutukseen haki 824 opiskelijaa. Heistä 37% oli saman kevään ylioppilasta. Pyrkijöistä hyväksyttiin koulutukseen 6,3%. Taulukossa 1 on kuvattu vuonna 2004 liikunnan aineenopettajakoulutuksen hakijamääriä.

Mikäli noudatettaisiin Opetusministeriön asettamaa tavoitetta ottaa koulutukseen vähintään yhtä paljon tuoreita (saman kevään ja edellisen syksyn) ylioppilaita kuin vanhempiakin, olisi 17 (miehistä 8 ja naisista 9) vuoden 2004 liikunnan aineenopettajakoulutuksen sisäännotossa hyväksytyistä vanhoista ylioppilasta tullut korvatuiksi tuoreilla ylioppilailta. Niiden koulutukseen hyväksytyjen vanhojen ylioppilaiden, jotka olisivat tulleet syrjäytetyiksi kiintiöinnin takia ja niiden tuoreiden ylioppilaiden, jotka olisivat tulleet valituiksi kiintiöinnin ansiosta (jatkossa näistä käytetään nimitystä kiintiöylioppilaat), valintakoeosioiden tuloksien keskiarvoissa ei ollut suuria eroja. Miesten pistemäärät uinnissa (ryhmien välinen ero 4.1; p=.003) ja kaikkien testiosioiden yhteispisteissä (ero 10.2; p=.000) olivat tilastollisesti merkitsevästi parempia vanhoilla kuin tuoreilla ylioppilailta, kun taas perusliikunnassa (ero 3.9; p=.006) tuoreet ylioppilaat menestyivät selvästi vanhempia paremmin. Vanhat naisylioppilaat olivat tilastollisesti merkitsevästi parempia ainoastaan vapaavoimistelun (ero 4.3; p=.005) ja opetustuokion (ero 3.7; p=.001) testeissä, liikuntakokeiden yhteispisteissä (ero 5.9; p=.006) sekä yhteispisteissä (ero 14.3; p=.000). Ei-päällekkäisten havaintojen prosentuaaliset osuudet olivat kaikissa näissä tapauksissa yli 50%, joten niiden efektiivisyyttä voidaan pitää kohtalaisena (d = 0.5) tai korkeana (d = 0.8). Miesten tulokset on esitetty taulukossa 2 ja naisten taulukossa 3.

TAULUKKO 1. Liikunnan aineenopettajakoulutukseen pyrkineiden, valintakokeisiin osallistuneiden, koulutukseen hyväksytyjen ja ruotsinkielisten hakijoiden määrät vuonna 2004

	2004
Hakijoita yhteensä	824
Mieshakijoita	420
Naishakijoita	404
Ruotsinkielisiä mieshakijoita	4
Ruotsinkielisiä naishakijoita	8
Tuoreita ylioppilasmieshakijoita	145
Tuoreita ylioppilasnaishakijoita	161
Valintakokeiden kiintiö (miehet + naiset)	200 + 200
Valintakokeisiin osallistuneet yhteensä	265
Valintakokeisiin osallistuneet miehet	131
Valintakokeisiin osallistuneet naiset	134
Koulutukseen hyväksytyt yhteensä	52
Koulutukseen hyväksytyt miehet	25
Koulutukseen hyväksytyt naiset	27
Valintakokeisiin osallistuneet ruotsinkieliset miehet	2
Valintakokeisiin osallistuneet ruotsinkieliset naiset	2
Koulutukseen hyväksytyt ruotsinkieliset miehet	-
Koulutukseen hyväksytyt ruotsinkieliset naiset	1
Koulutukseen hyväksytyt tuoreet ylioppilasmiehet	3
Koulutukseen hyväksytyt tuoreet ylioppilasnaiset	2

TAULUKKO 2. Liikunnan aineenopettajakoulutuksen valintakokeisiin osallistuneiden mieshakijoiden testipistemäärät sekä Mann-Whitneyn testin p-arvot vanhoilla syrjäytetyillä ylioppilaila (V) ja tuoreilla kiintiöylioppilaila (T)

	vanhat syrjäytetyt ylioppilaat (n=8)		tuoreet kiintiöylioppilaat (n=8)		keskiarvojen erotus (T-V)	p-arvo	Cohenin efektin suuruus
	ka	kh	ka	kh			
alkupisteet	20.2	8.3	23.7	2.1	3.5	.046	0.6
kirjatesti	34.7	9.5	33.0	6.8	-1.7	.092	0.2
telinevoimistelu	15.4	3.0	14.3	2.2	-1.1	.043	0.4
rytmiikka	14.5	4.7	12.8	2.0	-1.8	.052	0.5
palloilu	14.5	4.6	16.1	2.5	1.6	.037	0.4
uinti	15.3	4.9	11.1	3.2	-4.1	.003	1.0
perusliikunta	11.5	4.1	15.4	3.6	3.9	.006	1.0
hiihto	12.9	3.0	14.1	5.8	1.3	.060	0.3
suunnistus	12.1	3.6	8.8	3.7	-3.4	.011	0.9
luistelu	13.4	5.6	14.3	4.6	0.9	.083	0.2
opetustuokio	29.8	3.8	26.5	4.4	-3.3	.020	0.8
musiikki	2.5	1.8	0.5	0.7	-2.0	.012	1.5
liikuntakokeet yhteensä	95.8	9.2	93.4	7.0	-2.4	.049	0.3
yhteispisteet	172.5	2.0	162.3	3.7	-10.2	.000	3.4

*) p<0.05 ***) p<0.001

TAULUKKO 3. Liikunnan aineenopettajakoulutuksen valintakokeisiin osallistuneiden naishakijoiden testipistemäärät sekä Mann-Whitneyn testin p-arvot vanhoilla syrjäytetyillä ylioppilaila (V) ja tuoreilla kiintiöylioppilaila (T)

	vanhat syrjäytetyt ylioppilaat (n=8)		tuoreet kiintiöylioppilaat (n=8)		keskiarvojen erotus (T-V)	p-arvo	Cohenin efektin suuruus
	ka	kh	ka	kh			
alkupisteet	27.6	4.9	26.1	2.3	-1.5	.089	0.4
kirjatesti	37.7	4.1	34.5	6.2	-3.2	.031	0.6
telinevoimistelu	15.7	1.9	13.4	3.6	-2.2	.012	0.8
vapaavoimistelu	14.3	5.0	10.0	5.1	-4.3	.005	0.9
palloilu	10.7	6.3	11.7	6.1	1.0	.086	0.2
uinti	12.7	2.4	12.6	2.7	-0.1	.079	0.4
perusliikunta	12.8	3.7	13.1	3.7	0.3	.075	0.1
hiihto	12.7	2.6	11.3	4.2	-1.3	.053	0.4
suunnistus	9.3	4.2	8.0	4.6	-1.3	.053	0.3
luistelu	11.2	5.9	12.4	5.6	1.2	.066	0.2
opetustuokio	30.1	4.3	26.4	1.6	-3.7	.001	1.1
musiikki	3.5	1.1	3.7	1.6	0.2	.076	0.2
liikuntakokeet yht.	86.9	6.2	81.0	7.0	-5.9	.006	0.9
yhteispisteet	168.4	1.1	154.1	4.0	-14.3	.000	4.9

*) p<0.05 ***) p<0.001

POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida Opetusministeriön asettaman tuoreiden ylioppilaiden määrällisen tavoitteen saavuttamisen vaikutuksia valintakoeosioissa menestymisessä. Tulosten mukaan vanhemmat miesylioppilaat menestyivät tilastollisesti merkitsevästi paremmin kuin tuoreet miesylioppilaat eräissä valintakoeosioissa. Tuoreilla ylioppilailla oli vastaavasti naisilla kolmessa ja miehillä neljässä valintakoeosiossa paremmat pisteet, vaikka tilastollisesti erot eivät olleetkaan merkitseviä miesten perusliikunnan testipistemääriä lukuun ottamatta. Liikunta- ja opetustaidoissa tuoreiden ylioppilaiden taitotaso ei poikennut olennaisesti vanhempien ylioppilaiden taitotasosta, toisin sanoen myös tuoreet ylioppilaat hallitsivat eri liikuntalajien ja didaktiikan perusteet melko hyvin, eikä OPM:n tavoitteen täyttämisen siten heikentäisi opiskelija-ainesta.

Liikunnanopettajaksi aikovat ovat yksi hitaimmin koulutukseen sijoittuvista opiskelijoista. Opiskelijavalinnassa tulisi siten tarkkaan harkita, minkälaista osaamista liikunnan opiskelijalta edellytetään etukäteen ja mitä voidaan opettaa tutkinnossa. Lisäksi on huomioitava, että kaikkea ammatin kannalta relevanttia tietoa on mahdollonta sisällyttää edes tutkintoon. Kouluarvosanat, joita liikunnankin esivalinnassa käytetään, eivät kerro yksinomaan lahjakkuudesta tai koulutusohjelman edellyttämästä orientaatiosta ja osaamisesta, vaan myös kotitaukusta ja oppilaan suhteesta opettajiin ja koulun kulttuuriin (Kosonen 2007). Opiskelijavalinnassa ratkaisevaksi asiaksi tulisi asettaa sellaisia opintojen ja liikunnanopettajan ammattikvalifikaatioiden kannalta olennaisia yksilöllisiä tekijöitä, joita ei kovin helposti pystytä koulutuksessa muuttamaan. Ilmaisevatko liikuntataitojen mittaukset, kuten liikunnan opiskelijavalinnoissa perinteisesti on jo usean vuosikymmenen aikana tehty, nimenomaan edellytyksiä kehittyä ammatin vaatimissa taidoissa, vai onko mukana valmiuksia, jotka ovat harjoitettavissa esimerkiksi välivuosien aikana? Esimerkiksi valintakokeiden opetustuokiassa suoriutumista helpottaa jo lyhytkin kokemus ohjaustehtävistä. Johtuuko ”ikäongelma” valintamenettelystä (vrt. Sajavaara ym. 2002)? Näitä kysymyksiä opiskelijavalinnan toteuttava liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta joutuukin pohtimaan määrittäessään päteviä ja eettisesti hyväksyttäviä keinoja tuoreiden ylioppilaiden määrälliseen tavoitteeseen pääsemiseksi.

Vaikka tämän tutkimuksen tulokset tukevat tuoreiden ylioppilaiden määrän kasvattamista, ei vastavalmistuneiden osuuden lisääminen välttämättä ole ongelmatonta. Yliopistojen opiskelijavalintojen kehittämisehdotuksen laatineen selvitysmies Aholan (2004, 55–57) esitystä mukaillen valintakokeiden muuttaminen yksinkertaisemmiksi ja kevyemmiksi, valintaosioiden painotusten muuttaminen – esimerkiksi ensimmäisen valintavaiheen pisteiden huomioiminen myös osana loppupistemäärää – koulutukseen hyväksyttävien ryhmien kiintiöiminen sekä lisäpisteiden antaminen lienevät ensimmäiset tarkasteluun otettavat tuoreiden ylioppilaiden aseman parantamismenetelmät. Tuoreiden ylioppilaiden liiallista huomioimista pääsykoetilanteessa tulisi varoa (Ahola 2004, 38). Miksi uudet uravalinnaltaan usein selkiytymättömät ylioppilaat pitäisi asettaa erityisasemaan, varsinkin kun tuoreita ylioppilaita suosiva kiintiöinti on eduskunnan oikeusasiamiehen mielestä lainvastainen? Kosonen (2007) kritisoi kiintiöintiä pelkästään ulkopuolelta asetetuksi määreeksi ja luokitteluksi, jonka loogiset yhteydet ilmiökentän todellisiin rakenteisiin ovat usein sattumanvaraisia. Tätä kautta saavutetaan ainoastaan joillakin mittareilla hyväksi osoittautunut opiskelija-aines, joka ei kuitenkaan välttämättä ole oikealla alalla.

Juuri koulunsa päättäneiden osuuden kasvattamisella saattaa olla kielteisiäkin seurauksia, kuten opiskelija-aineksen heikentymistä, opintoaikojen pidentymistä ja keskeyttämisten lisääntymistä. Garamin ja Aholan (2001, 27) tutkimuksen mukaan nuoret eivät koe vielä lukion viimeisen vuoden syksyllä olevansa erityisen valmiita tekemään ratkaisuja lukion jälkeisestä koulutuksesta. Viime hetkellä

tehdyt valinnat eivät välttämättä ole kovin harkittuja, eikä vaihtoehtoja ole ehditty hankkia tarkkaa informaatiota. Hankkiakseen pätevän päätöksenteon prosessoinnin edellytyksiä nuoren on edistytävä erilaisissa aikuistumiseen liittyvissä kehitystehtävissä, kuten tulevaisuuden suunnittelussa, ihmissuhteissa, arvoissaan ja maailmankuvassaan. Myös itsetuntemuksen on vahvistuttava ja nuorten on itsenäistytävä eri elämäntilanteilla. Monet näistä kehitystehtävistä jäävät lukion aikana keskeneräisiksi. (Kosonen 1983.) Pro gradu -tutkielman valmistuminen saattaa siten viivästyä elämäkokemukseltaan ”köyhempien” nuorten opiskelijoiden määrän lisääntymessä. Iäkkäämmät opiskelijat ovat liikuntatieteen laitoksen opinnäytetöiden ohjaajien tekemien havaintojen mukaan selvinneet tästä, usein viimeisestä, opintosuorituksesta monesti nuorempia nopeammin. Osasyynä tähän on saattanut olla heidän selkiytyneempi urasuuntautuneisuutensa ja syvällisempi opiskeluintressinsä (Hämäläinen 1992). Tämän tutkimuksen empiirisen aineiston perusteella ei kuitenkaan edellä mainittuja arvomaailman selkiytymistä ja sosiaalista sekä emotionaalista toimintakykyisyyttä kuvaavia tekijöitä voitu arvioida.

Opiskelija-aineksen ei tämän tutkimuksen perusteella voida katsoa heikentyvän, mikäli tarkastellaan tuoreiden ylioppilaiden parhaimmiston valintakoemenestystä. Hakijoiden parhaimmisto, sekä miehissä että naisissa, on niin hyvätaoista liikuntalajiosaamisessa, että lähes kenet tahansa läpäisyrajan lähelle sijoittuneista voitaisiin ottaa koulutukseen ilman, että tilastollisesti merkitsevää opiskelija-aineksen heikentymistä pääsisi tapahtumaan. Tätä johtopäätöstä tukevat myös Hirvensalon ja Palomäen (2003) havainnot tuoreiden ylioppilaiden erillisryhmän valintakoemenestyksestä sekä havainnot kyseisen ryhmän opintojen etenemisestä (Kalaja 2007). ”Korvaavien” tuoreiden kiintiöylioppilaiden pistemäärät eri valintakoetestiosioista eivät merkittävästi poikenneet vanhempien ylioppilaiden pisteistä. Joissakin liikuntakokeissa, esimerkiksi palloilussa, hiihdossa ja luistelussa, tuoreiden ylioppilaiden pistekeskiarvo oli jopa parempi kuin vanhemmilla ylioppilailla, jotka siis nyt ovat liikunnanopettajakoulutuksessa. Tässä teoretisoinnissa tulee kuitenkin huomioida tarkasteltavien ryhmien pieni koko (miehet 8, naiset 9) ja pistemäärien keskihajonnat. Yksittäisten hakijoiden poikkeavan hyvä tai huono menestys joissakin valintakoeosioissa vaikuttaa vääjäämättä koko ryhmän keskiarvoon. Silti esimerkiksi hyvän palloilijan karsiutuminen hyvän uimarin tilalta ei todennäköisesti vaikuttaisi hakijan koulutettavuuteen ja ammatissa menestymiseen. Tätä tukevat havainnot opinnoissa menestymisen yhteydestä koulumenestykseen, eikä niinkään valintakoemenestykseen (Ahola 2004; Rantanen 2004; Öckert 2001; Lindblom-Ylänne ym. 1996; Silvennoinen ym. 1991).

Yhteenvetona tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, etteivät tuoreiden ylioppilaiden parhaimmiston valintakoeosioissa mitatut motoriset taidot juurikaan eroa vanhempien ylioppilaiden motorisista taidoista. Myöskään opetustaidoissa ryhmien väliset erot eivät ole suuret. Haasteita saattaa sen sijaan aiheuttaa aikaisemmissa tutkimuksissa todettu ammatinvalinnan epävarmuus, josta voi aiheutua opintojen keskeyttämistä ja opintojen pitkittymistä. Opetusministeriön asettaman tavoitteen täyttämiseksi tarvitaan lisää pohdintaa keinoista, miten tuoreiden ylioppilaiden asema edelleen paranisi, ja miten valintamenetelmien oikeudenmukaisuus ja validius kohenisivat.

LÄHTEET

- Ahola, S.** 2004. Yhteishausta yhteisvalintaan. Yliopistojen opiskelijavalintojen kehittäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 9. Helsinki: Opetusministeriö.
- Ahola, S. & Kokko, A.** 2001. Finding the best possible students: student selection and its problems in the field of business. *Journal of higher education policy and management* 23 (2), 191–203.
- Cohen, J.** 1988. *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. 3rd edition. New York, NY: Academic Press.
- Garam, I. & Ahola, S.** 2001. Suuntana tulevaisuus. Tutkimus varsinaissuomalaisten abiturienttien koulutustavoista, -suunnitelmista sekä niiden taustalla olevista käsityksistä. Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisusarja nro 15. Turku: LSLH.
- Hallituksen strategia-asiakirja 2007.** Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 18. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- HAREK 2003.** Valtakunnallinen hakija- ja opinto-oikeusrekisteri.
- Hirvensalo, M. & Palomäki S.** 2003. Liikunnanopettajakoulutuksen valinta. Teoksessa P. Räihä, J. Kari & J. Hyvärinen (toim.) Rutiinivalinnoista laadukkaisiin valintastrategioihin. Vuoden 2002 opettajakoulutuksen valintakoeseminaarin loppuraportti. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 77. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 229–241.
- Honkimäki, S.** 2006. Yliopisto-opintoja aloittamassa: Millaisin vaatein ja millaisessa maailmassa? Teoksessa J. Ursin, & J. Välimaa (toim.) Korkeakoulutus teoriassa. Näkökulmia ja keskustelua. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 235–250.
- Häkkinen, I.** 2004. Essays on school resources, academic achievement and student employment. Department of Economics. Uppsala University. *Economic studies* 83.
- Hämäläinen, T.** 1988. Lukion päättäneiden nuorten edistyminen kehitystehtävissä ensimmäisen puoleltoista vuoden aikana. Teoksessa T. Aittola (toim.) Korkeakouluopiskelu elämänvaiheena ja opintojen kulku. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja B:30, 39–48.
- Hämäläinen, T.** 1992. Lukion päättäneiden nuorten toiminta ja kehitystehtävissä edistyminen puoleltoista vuoden aikana. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Kalaja, T.** 2007. Success of applicants in the entrance examinations of the Finnish Physical Education Teacher Education program. Teoksessa P. Heikinaro-Johansson & E. McEvoy (toim.) The role of physical education and sport in promoting physical activity and health. University of Jyväskylä. Department of sport sciences. Research reports no 4/2007. 190–196.
- Kalaja, T. & Hirvensalo, M.** 2006. Uusien ylioppilaiden menestyminen liikunnan aineenopettajakoulutuksen valintakokeissa. Teoksessa P. Räihä & T. Nikkola (toim.) Valintakokeet opettajan ammatin veräjänvartijana. Vuoden 2005 opettajakoulutuksen valintakoeseminaarin loppuraportti. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, 85–96.
- Kosonen, P. A.** 1983. Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten uravalinnan valmiuksien kehittyneisyys. Työvoimaministeriö, suunnitteluosasto. Työvoimapolitiittisia tutkimuksia 44.
- Kosonen, P.A.** 1999. Opiskelijavalinta hakijan elämänsä ja koulutusinstituutin vuoropuheluna. Teoksessa H. Heikkinen, P. Moilanen & P. Räihä (toim.) Opettajuutta rakentamassa. Kirjoituksia Jouko Karin 60-vuotispäivänä. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Opetuksen perusteita ja käytänteitä 34, 11–20.
- Kosonen, P. A.** 2005. Sosiaalialan ja hoitotyön asiantuntijuuden kehitysehdot ja opiskelijavalinta. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and social Research 271.
- Kosonen, P.A.** 2007. Valintakokeet – hallintoa ja tekniikkaa vai tutkimuspohjaista asiantuntemusta? Teoksessa P. Räihä & T. Nikkola (toim.) Sattumia vai osumia? Opiskelijavalintojen olemuksen määrittelyä. Jyväskylä: PS-kustannus, 25–42.
- Lindblom-Yläne, S., Lonka K. & Leskinen, E.** 1996. Selecting students for medical school: What predicts success during basic science studies? A cognitive approach. *Higher Education* 31 (4), 507–527.
- Mielityinen, I. & Moitus, S.** 2002. Yliopistojen opiskelijavalintojen kartoitus. Korkeakoulujen arviointineuvosto ja Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö. Helsinki: Opetusministeriö.
- Mäkelä, K., Palomäki, S., Kalaja, T., Keskinen I. & Hirvensalo, M.** 2008. Liikunnan aineenopettajakoulutuksen opiskelijavalinta vuosina 2002–2007. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Tutkimuksia 2/2008.
- Opetusministeriö 2003.** Korkeakoulujen opintoaikojen lyhentämisen toimenpideohjelma. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 27.
- Rantanen, P.** 2004. Valinnasta työelämään. Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnan tarkastelua. Opetusministeriön julkaisuja 2004:19. Helsinki: Yliopistopaino.
- Räihä, P. & Nikkola, T.** 2006. Sattuma vai teoria opettajakoulutuksen opiskelijavalintojen perustana? Teoksessa P. Räihä & T. Nikkola (toim.) Valintakokeet opettajan ammatin veräjänvartijana. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 83. 17–18.
- Sajavaara, K., Hakkarainen, K., Henttonen, A., Niinistö, K., Pakkanen, T., Piilonen, A.-R. & Moitus, S.** 2002. Yliopistojen opiskelijavalintojen arviointi. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja 17:2002. Helsinki: Edita.
- Silvennoinen, M., Laakso, L. & Turunen, J.** 1991. Liikuntatieteellisen tiedekunnan valintakoetutkimus. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitoksen julkaisuja A 20.
- Štalec, N. V., Šadura, T. & Horga, S.** 1998. Predictive value of the entrance examination for the academic efficiency of students at the Faculty of Physical Education in Zagreb. *Review of Psychology* 5 (1–2), 13–21.
- Tilastokeskus 2008.** Oppilaitostilastot 2006. Helsinki: Tilastokeskus.
- Virtanen, L. & Vuolijoki J-P.** 2004. Liikunnanopettajakoulutukseen vuosina 2001–2002 hyväksytyjen valintakoeseminaarin menestys ja sen pysyvyys. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro gradu-tutkielma.
- Öckert, B.** 2001. Does pre-university background matter? Effects of higher education and the role of admission selection. University of Stockholm. Swedish Institute of Social Research. Dissertation series n:o 52.